

The Politics of Conservative Welfare State Regimes and the We Fair Movement¹

Kritsada Theerakosonphong^{2*}, Nattaya U-Kong³ Luksamon Chatanawin⁴
and Rinrada Singhapong⁵

Abstract

This study investigates the welfare state and its political implications, focusing on the We Fair Network's promotion of social equality and fairness in Thailand. The main goal is to examine welfare state regimes and associated political ideologies to analyze We Fair Network welfare state policies grounded in universal and life cycle welfare principles. The article addresses the functionality of the welfare state movement, including advancing policy proposals, transmitting knowledge to the public, and activist perspectives. The interdisciplinary nature of welfare state studies is also weighed, emphasizing the priority of the policy process and the need to expand policy proposals to mobilize collective power in elite networks while fostering public understanding and engagement.

Keywords: Welfare state, Political movement, Social welfare, Social protection, We Fair

¹ Academic article

² Lecturer Dr., Faculty of Social Administration, Thammasat University. Email: Kritsada@outlook.com

³ Asst.Prof., Department of Social Sciences, Faculty of Arts, Silpakorn University.

Email: ukong_n@su.ac.th

⁴ Master student, Faculty of Arts, Silpakorn University

⁵ Master student, Faculty of Arts, Silpakorn University

* **Corresponding Author:** Lecturer Dr., Kritsada Theerakosonphong, Faculty of Social Administration, Thammasat University. Email: Kritsada@outlook.com

การเมืองของระบอบรัฐสวัสดิการอนุรักษ์นิยมและการเคลื่อนไหวของเครือข่ายรัฐสวัสดิการ เพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม¹

กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์^{2,*} นาดยา อยู่คง³ ลักษมณ ชาตะนาวิณ⁴
 และ รินรดา สิงหพงศ์⁵

บทคัดย่อ

การศึกษาเน้นที่สวัสดิการและรัฐสวัสดิการในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายรัฐสวัสดิการเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมและเป็นธรรมในประเทศไทย วัตถุประสงค์หลักของบทความนี้ ผู้เขียนอธิบายระบอบรัฐสวัสดิการและอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อวิเคราะห์ฐานคิดของนโยบายรัฐสวัสดิการของเครือข่าย We Fair ที่ตั้งอยู่บนหลักการของสวัสดิการถ้วนหน้าและสวัสดิการวงจรชีวิต บทความนี้นำไปสู่ปฏิบัติการเคลื่อนไหวรัฐสวัสดิการ ทั้งการผลักดันชุดข้อเสนอ นโยบาย การเผยแพร่ความรู้สาธารณะ และสะท้อนมุมมองของนักกิจกรรม สิ่งที่เราให้ความสำคัญต่อไปคือการศึกษารัฐสวัสดิการที่เป็นสหวิทยาการ การปฏิบัติการต้องจัดลำดับความสำคัญของกระบวนการนโยบาย การขยายข้อเสนอเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับอภิสิทธิ์ชน ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน

คำสำคัญ : รัฐสวัสดิการ การเคลื่อนไหวทางการเมือง สวัสดิการสังคม การคุ้มครองทางสังคม เครือข่ายรัฐสวัสดิการเพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม

¹ บทความวิชาการ

² อ.ดร.ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล kritsadathe@outlook.com

³ ผศ.ประจำคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีเมล ukong_n@su.ac.th

⁴ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์การพัฒนา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

⁵ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์การพัฒนา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ: อ.ดร.กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 อีเมล kritsadathe@outlook.com

1. บทนำ

การเคลื่อนไหวเรื่องรัฐสวัสดิการที่เกิดขึ้นในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา เป็นอีกระลอกที่เกิดขึ้นพร้อมกระแสการเมืองของพรรคอนาคตใหม่ หนึ่งในนั้นมีเครือข่ายรัฐสวัสดิการเพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม (We Fair) ตามข้อมูลใน Google Trends คำว่า “รัฐสวัสดิการ” จำกัดวงแคบอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่กลับเป็นคำว่า “สวัสดิการแห่งรัฐ” กลับได้รับความนิยมแพร่หลาย แต่คำว่ารัฐสวัสดิการมีระดับความสนใจเพิ่มขึ้นในช่วงเดือนกันยายน 2565 และมีนาคม 2566 เนื่องจากเกิดข้อเรียกร้องของสวัสดิการถ้วนหน้าในเหตุการณ์ทางการเมือง⁶ แสดงให้เห็นรัฐสวัสดิการเป็นวาทกรรมทางการเมืองที่ใช้ต่อสู้ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ไม่ใช่แค่อภิสิทธิ์ชนและสามัญชน แต่มีชนชั้นกลางเป็นตัวแปรในสมการนี้ แล้วเป็นวัตถุประสงค์ของบทความนี้จะเสนอการเมืองของรัฐสวัสดิการผ่านกรณีศึกษาของเครือข่าย We Fair แบ่ง 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ระบอบรัฐสวัสดิการของประเทศไทย (2) อุดมการณ์ทางการเมือง (3) ฐานคิดของชุดข้อเสนอนโยบาย และ (4) ปฏิบัติการเคลื่อนไหวและมุมมองของนักกิจกรรม

2. การขับเคลื่อนรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าในระบอบรัฐสวัสดิการของประเทศไทย

เมื่อกล่าวถึง “รัฐสวัสดิการถ้วนหน้า” (Welfare State for All) เป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจถึงข้อถกเถียง หากพิจารณาบทความเรื่อง “Is Targeting Ethical” ที่เขียนโดย Stephen Devereux แล้วนำมาอธิบายกรณีของขบวนการเคลื่อนไหว We Fair อาจไม่ใช่สนับสนุนระบบถ้วนหน้านิยม (Universalism) แต่เป็นการยกระดับโครงการสวัสดิการถ้วนหน้า (Universal Welfare Programme) เช่น กรณีของบำนาญกำหนดเงื่อนไขของอายุเพื่อทดสอบผู้ได้รับสิทธิตามคุณลักษณะเฉพาะ แต่ถ้วนหน้านิยมอาจเทียบเคียงกับโครงการรายได้พื้นฐานถ้วนหน้า (Universal Basic Incomes) เรื่องนี้เป็นเพียงข้อเสนอทางนโยบายที่เป็นโครงการนำร่อง (Pilot Programme) เพราะยังไม่นำไปปฏิบัติในระดับประเทศ (Devereux, 2016)

การผลักดันข้อเรียกร้องว่าด้วยรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าจึงไม่ใช่การเปลี่ยนผ่านระบอบการเมืองเดิมที่เป็นอนุรักษนิยมให้กลายเป็นระบอบการเมืองของรัฐสวัสดิการแบบอื่น แต่เป็นการเรียกร้องเพื่อให้เกิดการจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมสำหรับประชาชน การทำความเข้าใจคำว่า “สวัสดิการ” คืออะไร จึงเป็นความเคลือบแคลงที่ไม่มีชุดคำตอบเดียวกันทั้งทางวิชาการและปฏิบัติการทางนโยบาย จำเป็นต้องเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่ความหมายทั่วไปมักอธิบายเป็นเรื่องความอยู่ดีมีสุข (Well-being) แล้วความหมายที่ทำให้สวัสดิการกลายเป็นเรื่องการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ความจำเป็นที่ได้รับสิทธิของปัจเจก

⁶ Google Trend ค้นหาระดับความสนใจและความนิยมของคำว่า “รัฐสวัสดิการ” (ม.ค. 2547- ก.ย. 2566). สืบค้นจาก <https://trends.google.co.th/trends/explore?date=all&geo=TH&q=รัฐสวัสดิการ&hl=th>

บุคคล และงบประมาณที่ใช้พัฒนาสวัสดิการ จึงเกิดวิธีการวัดระดับของการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นจากรายงาน How Life? 2020: Measuring Well-Being เพื่อพิจารณาความแตกต่างตามระบอบรัฐสวัสดิการ (Greve, 2022)

ประเด็นแรก ตามหนังสือ **Rethinking Welfare and the Welfare State** เสนอให้เริ่มจากการทำความเข้าใจจุดมการณของสวัสดิการและรัฐสวัสดิการ (Greve, 2022, pp. 14-16)

- **ปี 2358 – 2441 Otto von Bismarck** ผลสืบเนื่องจากระบบการผลิตอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาาระบบประกันสังคม เพื่อลดความไม่เท่าเทียมและสนับสนุนสวัสดิการครอบครัวที่ครอบคลุมผู้หญิงที่รับผิดชอบดูแลบ้าน เรียกว่า “สถาบันสวัสดิการ” (Welfare Institutions) เป็นสวัสดิการที่จัดขึ้นตามสิทธิของสถานะการทำงาน จึงมีการกำหนดเกณฑ์สำหรับผู้ได้รับสิทธิการจัดรายการสิทธิประโยชน์ ผู้ที่จ่ายเงินสมทบและกลไกการบริหารทางการเงิน และการบริหารกองทุนสวัสดิการ (Palier, 2010) เป็นการปฏิรูประบบความมั่นคงทางสังคมของเยอรมนีในทศวรรษ 2420 เริ่มต้นจากการจัดตั้งกองทุนรักษาพยาบาลในกรณีของการเจ็บป่วยใน พ.ศ.2426 เพิ่มกรณีของการบาดเจ็บจากการทำงานใน พ.ศ. 2427 และเพิ่มกรณีของทุพพลภาพและชราภาพใน พ.ศ. 2432 เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของผู้มีส่วนได้เสียในสถานะหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partners) ทั้งฝ่าย คนทำงาน นายจ้าง และรัฐ มีบทบาทในการสมทบเงินและจัดรายการสวัสดิการ เป็นสวัสดิการภาคบังคับที่ยึดโยงกับความเชื่อของความสมานฉันท์ (Solidarity) ไม่เพียงความรับผิดชอบของรัฐบาลฝ่ายเดียว แต่นายจ้างก็ต้องร่วมจ่ายสมทบในเรื่องสวัสดิการ (ILO, 1984)
- **ปี 2422 – 2506 William Henry Beveridge** วางรากฐานสวัสดิการสังคมในระบอบรัฐสวัสดิการเสรีนิยมอังกฤษ (British Welfare State) พิจารณาตามรายงานเรื่อง “**Social Insurance and Allied Services**” หรือนิยมเรียกว่า **Beveridge Report** ใน พ.ศ. 2485 หลักการรายงานฉบับนี้มีเจตจำนงของการต่อต้านห้ายักษ์ปีศาจร้าย ได้แก่ “**อดอยาก เจ็บป่วย เบาทิพญญา เสื่อมโทรม และไร้งาน**” (Five Giant Evils: Want, Disease, Ignorance, Squalor, and Idleness) เพื่อให้ประชาชนมี “**เสรีภาพปราศจากความต้องการพื้นฐาน**” (Freedom from want) หากพิจารณาจากหลักการของแผนฉบับนี้ เกิดขึ้นสืบเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะรัฐบาลมีเป้าหมายยกระดับให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตขั้นต่ำตามแนวทางของการประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) ดังนั้น การสร้างระบบความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ตาม **Beveridge Plan** จำแนกเป็นประเภทของนโยบายสังคมแบบกระจายซ้ำ (Redistributive Social Policy) เป็นขยายการประกันสังคมและการ

ช่วยเหลือทางสังคมครอบคลุมพลเมืองทุกคนในประเทศให้กว้างขวางที่สุด นอกจากนี้ตามรายงานเรื่อง “Full Employment in a Free Society” ใน พ.ศ. 2487 ตระหนักดีว่าไม่เพียงแค่การจัดสวัสดิการให้เงินหรือสิ่งของ แต่ต้องส่งเสริมการจ้างงานแบบเต็มที่ (Full Employment) แล้วการมีงานทำไม่ใช่หมายความว่าไม่มีการว่างงานเลย แต่สิ่งที่ไม่ปรารถนาคือสังคมที่มีคนไร้งานและพึ่งพิงไม่ทำงาน เป็นสาเหตุของความอดอยากยากจน (Beveridge, 1942; 1944; Clough, Moodie, & Moodie, 1969)

- **ปี 2426 – 2489 John Maynard Keynes** เป็นการสนับสนุนให้รัฐแทรกแซงและอยู่ภายใต้กรอบที่รัฐบาลกำหนดไว้ บางกรณียังเสนอว่ารัฐสวัสดิการนอร์ดิก (Nordic Welfare State) มีรากฐานมาจากแนวคิดของสังคมประชาธิปไตยแบบเคนเซียน (Keynesian Social Democracy) แนวคิดนี้อธิบายกรณีของสวัสดิการเพื่อส่งเสริมการลงทุนและการบริโภคทำให้ระบบเศรษฐกิจฟื้นตัวและเติบโตขึ้น ดังนั้น ความจำเป็นของการแทรกแซงในกรณีที่ไม่มีกลไกการรับมือสถานการณ์ความเสี่ยง เช่น กรณีของการว่างงานที่ไม่ได้สมัครใจ ตามที่ปรากฏในวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษ 2460 แต่บทบาทของการแทรกแซงโดยรัฐลดลงหลังวิกฤติน้ำมันใน พ.ศ. 2516 จนต่อมาวิกฤติการเงินตกต่ำใน พ.ศ. 2551 ส่งผลให้บทบาทของรัฐมีความจำเป็นที่จะแทรกแซงลดลง เพราะตลาดสามารถฟื้นฟูและรักษาเสถียรภาพได้เอง ส่วนวิกฤติโควิด-19 ระบาดทำให้รัฐแทรกแซงเพื่อลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการจ้างงาน เมื่อสถานการณ์ผ่อนคลายก็ลดบทบาทของรัฐลงตาม แต่มีข้อถกเถียงเรื่องของการจัดหาเงินทุนที่ขาดดุลและการเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายทางสังคมของการช่วยเหลือและบริการสังคม (Greve, 2022; Pierson & Leimgruber, 2011)

ประเด็นสอง ต้องทำความเข้าใจระบอบรัฐสวัสดิการ (Welfare State Regime) เมื่อทำความเข้าใจอุดมการณ์ที่เป็นรากฐานความคิดทางเศรษฐกิจการเมืองของรัฐสวัสดิการแล้ว การศึกษารัฐสวัสดิการส่วนมากจะวิจารณ์ข้อเสนอของ Gosta Esping-Andersen ตามหนังสือเรื่อง “The Three Worlds of Welfare Capitalism” จำแนกรัฐสวัสดิการออกเป็นสามระบอบได้แก่ รัฐสวัสดิการเสรีนิยม รัฐสวัสดิการแบบบรรษัท และรัฐสวัสดิการสังคมประชาธิปไตย (Esping-Andersen, 1990) จึงเกิดข้อเสนอของ Christian Aspalter จำแนกระบอบรัฐสวัสดิการของกลุ่มประเทศอื่นที่ไม่เฉพาะตัวแบบของทุนนิยมสวัสดิการ (Welfare Capitalism) เพราะระบอบรัฐสวัสดิการเหล่านั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง การต่อสู้ทางชนชั้น และสถานะของการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรม การพิจารณาสามตัวแบบของระบอบรัฐสวัสดิการจึงไม่ครอบคลุมประเทศอื่นที่อยู่ภายนอกโลกตะวันตก จึงต้องพิจารณาความแตกต่างของระบอบที่มีส่วนผสมของโครงสร้าง สถาบัน

กฎหมาย และแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (Aspalter, 2017; Seeleib-Kaiser & Sowula, 2021)

การถกเถียงที่เกิดขึ้นจึงเสนอที่มากกว่า 3 ระบอบรัฐสวัสดิการ การจำแนกระบอบรัฐสวัสดิการตาม Christian Aspalter ให้ประเทศในภาคพื้นเอเชียตะวันออกและภาคพื้นเอเชียคือ “ระบอบรัฐสวัสดิการแบบอนุรักษ์นิยมสุดขีด” (Pro-Welfare Conservative Welfare Regime) กรณีของประเทศไทยก็ได้รับการจำแนกให้เป็นระบอบรัฐสวัสดิการนี้ แท้จริงแล้วเป็นการเหมารวมให้รัฐสวัสดิการระบอบอื่นเป็นตัวเลือก อย่างไรก็ตาม Aspalter และนักวิชาการคนอื่นที่สนับสนุนการจำแนกรัฐสวัสดิการมากกว่าสามระบอบ อธิบายกรณีของประเทศญี่ปุ่นเป็นระบอบรัฐสวัสดิการผสมระหว่างเสรีนิยม สังคมประชาธิปไตย และอนุรักษ์นิยมตามทฤษฎีรัฐสวัสดิการของ Esping-Andersen กรณีของประเทศไทยเข้าข่ายอยู่ในระบอบรัฐสวัสดิการตามตัวแบบเดียวกับญี่ปุ่น จึงสรุปคุณลักษณะของระบอบรัฐสวัสดิการนี้ไว้ดังนี้ (Seeleib-Kaiser & Sowula, 2021; Aspalter, 2017; 2023)

- ระบอบนี้ชะลอการขยายตัวของรัฐสวัสดิการ เพราะต้องการลดภาระทางการคลัง และเสนอให้สวัสดิการเน้นผลิตภาพและเป็นการลงทุนทางสังคมด้านทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล และการจัดหาที่อยู่อาศัย
- การออกแบบสวัสดิการเน้นความเป็นมิตรทางเศรษฐกิจ จึงพยายามสร้างเงื่อนไขของการได้รับสวัสดิการใช้วิธีการทดสอบด้วยสินทรัพย์ ส่งผลให้การให้สวัสดิการจำกัดตามเงื่อนไขของอาชีพ เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และการสมทบเงินของกองทุนประกันสังคม จึงไม่สนับสนุนสวัสดิการถ้วนหน้า
- การสนับสนุนสวัสดิการที่ให้ความสำคัญต่อครอบครัว เช่น เงินที่ใช้ฐานอุดมการณ์ขงจื้อ เพราะถือว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการมากกว่ารัฐ และสนับสนุนตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐในการจัดบริการสังคม เช่น องค์กรศาสนา รูปแบบนี้เรียกว่า การคุ้มครองทางสังคมแบบไม่เป็นการ

ประเด็นสาม ถ้าพิจารณาประเทศไทยเป็นรัฐสวัสดิการแบบผสมหลายระบอบตาม Esping-Andersen ก็อาจไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริง เพราะการจำแนกเช่นนั้นพิจารณาจากบริบทของโลกตะวันตกเป็นที่ตั้ง จึงสนับสนุนการจำแนกรัฐสวัสดิการตามแบบ Christian Aspalter เพราะทำให้เปิดการถกเถียงในบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศนั้นได้กว้างขึ้น คำอธิบายกรณีของประเทศไทยใน “ระบอบรัฐสวัสดิการแบบอนุรักษ์นิยมสุดขีด” ต้องทำความเข้าใจตั้งแต่การวางรากฐานระบบสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย (กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์, 2567) เริ่มต้นที่แนวคิด “วัฒนธรรมสร้างชาติ” ทำให้สวัสดิการเป็น

ส่วนหนึ่งของนโยบายสร้างชาติ เช่น แต่งกายต้องสวมหมวก บริโภคไข่เป็นอาหารประจำมือ แนวทางนี้ส่งเสริมสุขอนามัยและพละอนามัยที่ดีของประชาชน อีกด้านเป็นการส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจและศีลธรรมอันดีของประชาชนให้เชื่อฟังอำนาจรัฐ (กรมประชาสงเคราะห์, 2485)

ต่อมาการวางรากฐานแนวคิดสู่การปฏิบัติของ “วัฒนธรรมสงเคราะห์” เช่น “โครงการสงเคราะห์ครอบครัวและหญิงมีครรภ์” ของสมาคมสังคมสงเคราะห์ที่ก่อตั้งใน พ.ศ. 2495 เพื่อจัดหางานและสนับสนุนเข้าเรียนในโรงเรียน แต่จุดประสงค์ของรัฐบาลแปลก พิบูลสงคราม ต้องการช่วยเหลือประชาชนที่ย้ายถิ่นมาเข้ามาทำงานทำในพระนคร โดยเฉพาะที่เป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและไม่มีอาชีพที่แน่นอน สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงจึงส่งเสริมวัฒนธรรมสงเคราะห์เพราะเชื่อว่าการยกระดับคุณค่าทางจิตใจและศีลธรรมเป็นแนวทางระยะยาว ส่วนการให้เงินและสิ่งของช่วยเหลือเป็นแนวทางระยะสั้น (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2496ก)

อุดมการณ์ของรัฐเวลานั้นจึงไม่ได้สนับสนุนสวัสดิการในแง่ของสิทธิตามหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้อภิสิทธิ์ชนเข้าใจว่าสวัสดิการช่วยเหลือเฉพาะผู้อนาถาและยากไร้ คำว่ารัฐสวัสดิการจึงฉายภาพความเข้าใจระบบสวัสดิการสงเคราะห์ของอังกฤษตลอดที่ผ่านมาในประเทศไทยระหว่างทศวรรษ 2490-2510 ตามหนังสือเรื่อง “รัฐสวัสดิการตัวอย่างในอังกฤษ” ของอนันต์ พัยคันทร์ (2518) ใช้ประสบการณ์การศึกษาดูงานที่ประเทศอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2495 มาเขียนหนังสือ ก่อนหน้านั้นคาดว่านำมาใช้ส่วนหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรการสอนสังคมสงเคราะห์ในสถานศึกษาสังคมสงเคราะห์ของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติในช่วงรัฐบาลแปลก พิบูลสงครามไม่มากนักน้อย เนื่องจากปรากฏชื่อเป็นผู้บรรยายในหลักสูตรนี้ (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2497) กรณีเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่สามารถแสดงชุดความคิดของอภิสิทธิ์ชนเวลานั้นได้ เช่น ประภาพรธณ วิจิตรวาทการ สรุปรายงานสังเกตการณ์การประชุมว่าด้วยสังคมสงเคราะห์ภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกใน พ.ศ. 2495 อธิบายถึงรัฐบาลทำหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมคือการสังคมสงเคราะห์เพื่อยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี บทบาทนี้เรียกว่า “รัฐสวัสดิการ” แต่ประเทศกำลังพัฒนาพยายามตอบได้ว่าความไม่พร้อมทางศักยภาพของรัฐบาลจึงไม่สามารถเป็นรัฐสวัสดิการดูแลประชาชนได้ แล้วเสนอให้ประชาชนสงเคราะห์กันเอง เพื่อให้มีงานทำ มีชีวิตที่ดี และร่วมรับผิดชอบชีวิตตนเอง (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2496ข)

สรุปทั้งสามประเด็นข้างต้น We Fair ต้องทำความเข้าใจเพราะเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระบอบรัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยมสุดขั้ว เป็นการผสมผสานทั้ง Bismarck Beveridge และ Keynes แต่คุณลักษณะเหล่านี้ถูกตอบโต้ด้วยอภิสิทธิ์ชนไทยที่มีฐานคิดแบบอนุรักษนิยม จึงส่งผลทางอ้อมให้รัฐสวัสดิการนอกจากสามารถบ่งชี้ของ Esping-Andersen ต้องมาคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ขณะที่บทเรียนทางประวัติศาสตร์บ่งชี้ว่าอภิสิทธิ์ชนไทยครอบงำให้สวัสดิการเป็นงานกุศลสงเคราะห์ เช่น การสร้างชุดคำอธิบายให้ครอบครัว ชุมชน และวัดเป็นการสงเคราะห์ที่มีมาก่อนมีการจัดการระบบสวัสดิการสมัยใหม่ในทศวรรษ 2490 ดังนั้น We Fair ต้องปฏิบัติภารกิจมากกว่ายกระดับข้อเรียกร้องโครงการสวัสดิการถ้วนหน้า แต่ต้องตอบโต้พร้อมขยายมวลชนสนับสนุนเพื่อเปลี่ยนแปลงฐานคิดของอภิสิทธิ์ชนที่ให้ความหมาย

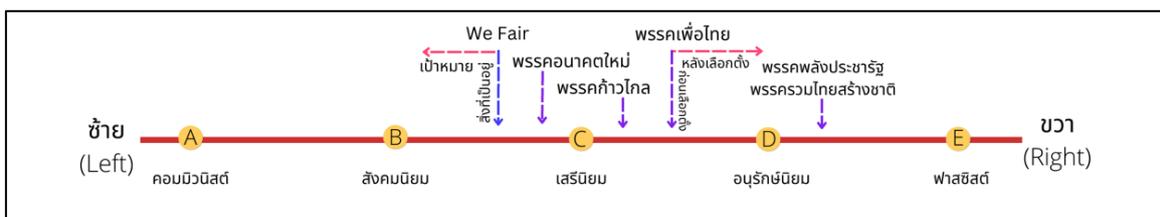
รัฐสวัสดิการคือสวัสดิการตามรายการหรือโครงการของการช่วยเหลือทางสังคม การบริการสังคม และการประกันสังคมตามระบบความมั่นคงทางสังคม เพื่อลดแรงเสียดทานต่อระบอบรัฐสวัสดิการนี้ของประเทศไทย

3. ความเข้าใจเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองของ We Fair

We Fair แสดงบทบาทที่ตั้งอยู่บนแนวทางสิทธิมนุษยชน (Rights-Based Approach) และแนวทางความต้องการ (Needs-Based Approach) หากพิจารณาจากภารกิจหลักมีทั้งการจัดทำชุดข้อเสนอและรณรงค์ทางการเมือง การอบรมเพื่อให้ความรู้สำหรับกลุ่มประชากรเฉพาะ และการศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนาข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ จนกระทั่งเกิดการอภิปรายถกเถียงกว้างขวางระหว่างเรื่อง “สวัสดิการถ้วนหน้า” (Universal Welfare) และ “สวัสดิการสงเคราะห์” (Welfare Assistance) ผู้เขียนพิจารณาคำแรกเป็นการพิจารณาสวัสดิการบนฐานสิทธิมนุษยชนที่ไม่ว่าจะเป็นใครที่อยู่อาศัยในประเทศก็ควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติและกีดกันด้วยเหตุใด ส่วนคำสองเป็นการพิจารณาสวัสดิการบนฐานความต้องการ การช่วยเหลือให้ผู้ที่ยากลำบากได้ยากมากกว่าก่อน หรือจัดลำดับความสำคัญเพื่อช่วยใครก่อนหรือหลัง และจัดลำดับแล้วจะช่วยเหลือหรือไม่ช่วยใคร

การทำความเข้าใจอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นจุดตั้งต้นการถกเถียงเรื่องรัฐสวัสดิการ ตามบทความเรื่อง “Disciplinary Perspectives on Welfare States” เสนอให้เห็นการศึกษาวิจัยรัฐสวัสดิการเกี่ยวข้องกับหลายศาสตร์แขนง แต่มีแนวทางการศึกษาเรื่องนี้ที่แตกต่างกันทั้งสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นโยบายสังคม การบริหารสังคม สังคมสงเคราะห์ นิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เทววิทยา และมานุษยวิทยา การศึกษาเรื่องนี้ไม่จำกัดเฉพาะศาสตร์แขนงหนึ่งใด แต่ใช้วิธีการเชื่อมข้ามหลายศาสตร์ เช่น การศึกษารัฐสวัสดิการในเรื่องสิทธิทางสังคม (Social Rights) ต้องใช้ความรู้ทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และอื่น ๆ กอปรกัน (Overbye, 2021) แต่มีนักเศรษฐศาสตร์และผู้กำหนดนโยบายทำให้รัฐสวัสดิการเป็นเรื่องเทคนิควิธีการที่สลับซับซ้อน ทั้งที่เศรษฐศาสตร์สนใจรัฐสวัสดิการในแง่ของประสิทธิภาพของโครงการสวัสดิการ (Welfare Programmes) แตกต่างจากที่กรณีศึกษาของ We Fair เน้นตามแนวทางการศึกษารัฐศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ระบอบการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างอำนาจการเจรจา (Bargaining Power) ให้ได้มาซึ่งฉันทามติทางการเมืองของรัฐสวัสดิการ

ภาพประกอบที่ 1 อุดมการณ์ทางการเมืองรัฐสวัสดิการ

ที่มา ฤกษ์ภา ธีระโกศลพงศ์ จัดทำขึ้นจุดยืนทางการเมืองจากหนังสือของ Heywood (2022)

การจำแนกอุดมการณ์ตามจุดยืนทางการเมือง (Political Spectrum) ในภาพประกอบที่ 1 ตามหนังสือ Political Ideologies: Introduction (Heywood, 2022) ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐสวัสดิการในกรณีของ We Fair อยู่ระหว่าง C ไปทาง B หรืออุดมการณ์เสรีนิยมที่มีเป้าหมายขยับมาทางสังคมนิยม เพื่อให้เป็นจุดยืนของอุดมการณ์ “สังคมนิยมประชาธิปไตย” (Social Democracy) ทั้งนี้ รากฐานความคิดเน้นการมีส่วนร่วมของขบวนการสหภาพแรงงานเพื่อสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเท่าเทียม เป็นธรรม และสมานฉันท์ แต่รากฐานความคิดนี้อ้างอิงถึงประเทศรัฐสวัสดิการแถบสแกนดิเนเวีย การประนีประนอมกับระบบทุนเสรีนิยมใหม่ ไม่ใช่การต่อสู้เพื่อการปฏิวัติ (Dean, 2019)

ข้อสังเกตที่มีต่ออุดมการณ์ทางการเมืองในกรณีของ We Fair คือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงเฉพาะรายการสวัสดิการ ย่อมไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอำนาจเชิงโครงสร้างในระบอบการเมือง (Political Regime) แนวทางการเคลื่อนไหวของ We Fair เป็นเพียงการปรับปรุงและพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม ตามที่เห็นภารกิจของ We Fair เป็นการรณรงค์ทางการเมืองร่วมกับกลุ่มเครือข่ายอื่นในภาคประชาสังคม เช่น การเรียกร้องให้เพิ่มเงินบำนาญตามเส้นแบ่งความจน และการยกระดับเงินอุดหนุนเด็กเล็กจากการใช้วิธีการมุ่งเป้าเป็นครอบคลุมถ้วนหน้า จึงเป็นเหตุผลของการจำแนกอุดมการณ์ของ We Fair ไว้ระหว่าง C ไปทาง B (เสรีนิยม-สังคมนิยม) เนื่องจากทบทวนอุดมการณ์การขับเคลื่อนกลับไปใช้แนวคิดที่มีอยู่ระหว่างอุดมการณ์ C ไปทาง D หรือแบบเสรีนิยมก่อนไปทางอนุรักษนิยม เช่น แนวคิดฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floors) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) และข้อเขียนปฏิทินจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอนโดยป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นเพียงแนวคิดที่อยู่รากฐานอุดมการณ์เสรีนิยมที่ไม่ใช่การยกระดับระบบสวัสดิการสูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำทางสังคมตามอนุสัญญาฉบับที่ 102 ของ ILO

4. ฐานคิดของชุดข้อเสนอนโยบายสำหรับการขับเคลื่อนรัฐสวัสดิการของ We Fair

หากพิจารณาต่อมาที่ฐานคิดและเบื้องหลังของข้อเสนอเป็นเรื่องสำคัญมาก เนื่องจาก We Fair มีคำและวลีหลัก ได้แก่ “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” และ “สวัสดิการถ้วนหน้า” มาจากการระดมสมองเพื่อพัฒนาชุดข้อเสนอโยบายรัฐสวัสดิการ

กรณีแรก “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” เป็นวลีที่มาจากงานแปลของ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นวาทกรรมการพัฒนาที่ไม่ว่าจะมีอุดมการณ์แบบใดสามารถกล่าวอ้างและนำมาใช้สร้างความชอบธรรมทางการเมือง แม้นักวิชาการและผู้กำหนดนโยบายที่มีอุดมการณ์เสรีนิยมและอนุรักษนิยมสนับสนุนแนวคิดนี้ย่อมไม่ใช่เรื่องที่แปลก เพราะข้อเสนอของป๋วยไม่ได้มีอุดมการณ์แบบสังคมนิยม หากพิจารณาจาก **เค้าโครงการอภิปรายว่าด้วยสาเหตุและปัญหาเนื่องจากความยากไร้ โรคภัย และความไม่รู้** ของการประชุมสภาสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ครั้งที่ 4 ป๋วยอธิบายสาเหตุของความยากจน ได้แก่ (1) ความยากจนเพราะไม่มีทุน คือ

การไม่ได้รับโอกาสการศึกษา ไม่มีทรัพย์สินจากมรดก และไม่มีเครื่องมือประกอบอาชีพ (2) **ความยากจน เพราะมีลูกมาก** ส่งผลให้รัฐบาลต้องวางแผนการศึกษาและครอบครัวเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาศีลธรรมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน (3) **ความยากจนเพราะขาดการช่วยเหลือ** รัฐบาลและภาคเอกชนต้องสนับสนุนการช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนเหล่านั้นช่วยเหลือตนเองได้ บางกรณีอาจไม่ได้แก้สาเหตุของปัญหาที่แท้จริง (ปวย อึ้งภากรณ์, 2510)

แม้ว่าข้อเสนอของปวยพิจารณาตาม**วงจรชีวิต** (Life Cycle) ตั้งแต่ในครรภ์มารดา วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยชรา แต่ไม่ได้รับรองว่าให้ประชาชนทุกคนเหมือนกันหรือคัดเลือกผู้ได้รับสิทธิสวัสดิการ การแก้ปัญหาความยากจนของปวยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสวัสดิการอังกฤษ ตามที่ปวยเคยแปลหนังสือเรื่อง “การสงเคราะห์ประชาชนในประเทศอังกฤษ” (Social Welfare Services in England) เขียนโดยมาร์กาเรต สมิต (สถานศึกษาสังคมสงเคราะห์, 2496) และเขียนเอกสารเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวกับการแพทย์ (ปวย อึ้งภากรณ์, ม.ป.ป.) ด้วยเหตุที่มาร์กาเรต สมิต มีประสบการณ์การทำงานสังคมสงเคราะห์ ปวยจึงมีความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาและความยากจน พิจารณาจากบทความเรื่อง “เป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย” เสนอ**สังคมที่เราปรารถนา**สี่ประการ ได้แก่ “สมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา” กรณีของคำว่า**ความยุติธรรม**จำกัดความว่า ชนชั้นและชาติกำเนิดส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมตามแต่ละคน เช่น ด้านรายได้และอาชีพ ส่วน**ความเมตตากรุณา**แสดงถึงการยอมรับอภิสิทธิ์สังคมสงเคราะห์คนจนและคนที่เข้าถึงไม่โอกาสในชนบทยากไร้ (ปวย อึ้งภากรณ์, 2519)

การที่ **We Fair** สนับสนุนแนวคิด “**จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน**” หรือสวัสดิการครอบคลุมตลอดวงจรชีวิต จึงเป็นการใช้แนวคิดที่ตั้งอยู่บนอุดมการณ์เสรีนิยมและอนุรักษ์นิยมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเรื่องรัฐสวัสดิการ หากทำความเข้าใจความหมายของสวัสดิการหรือการคุ้มครองทางสังคมในวงจรชีวิต เหล่านี้เป็นแนวคิดตามระบอบรัฐสวัสดิการเสรีนิยม หากพิจารณา We Fair เป็นกลุ่มกดดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ การแสดงอำนาจเจรจาต่อรองเพื่อให้เสวนาหารือกับผู้มีส่วนได้เสียอื่นได้ โดยเฉพาะผู้กำหนดนโยบายในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงการคลัง ตามที่เห็นได้จากกรณีของการขับเคลื่อนร่วมกับขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (P-Move) เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม แล้วจัดตั้งคณะอนุกรรมการ 7 ชุด เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2567 มีคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการโดยรัฐเป็น 1 ใน 7 ชุด เพื่อผลักดันข้อเสนอ นโยบายสวัสดิการหรือรัฐสวัสดิการให้เกิดขึ้นตามข้อเรียกร้องของภาคประชาชน

กรณีสอง “สวัสดิการถ้วนหน้า” ตามข้อเสนอของเครือข่าย We Fair พยายามเสนอว่าชุดนโยบายสวัสดิการทั้ง 9 ด้านตั้งอยู่บนอุดมการณ์สังคมประชาธิปไตย⁷ หากพิจารณาจากหนังสือ “เศรษฐศาสตร์การเมืองกลุ่มประเทศรัฐสวัสดิการ” ในบทที่ 15 ว่าด้วยความเปราะบางในสังคมไร้สวัสดิการของรัฐสวัสดิการไทยโดย ชัชวาลย์ ธรรมบุษดี (2564; 2566) กล่าวถึงคำว่า รัฐสวัสดิการ อ้างอิงถึง **“เค้าโครงการเศรษฐกิจหรือสมุดปกเหลืองของปรีดี พนมยงค์”** เป็นชุดนโยบายรัฐสวัสดิการที่เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 เพราะมีการประกันความสุขสมบูรณ์ของประชาชนและจัดการความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นผลสืบเนื่องจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ข้อเสนอนี้เป็นการจัดสรรทรัพยากรส่วนรวมและกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตของเครือข่ายอภิสิทธิ์ชนในประเทศนี้ จึงไม่แตกต่างจากปัจจุบันที่เรียกร้องและเคลื่อนไหวทางการเมืองให้เกิดการปฏิรูปทางสังคมในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การเก็บภาษีความมั่งคั่ง ภาษีจากธุรกิจที่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

อีกด้านคำว่า **“ถ้วนหน้า”** นำมาใช้เป็นวาทกรรมการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้สูงกว่าขั้นต่ำทางสังคม แต่ไม่ยกระดับคุณภาพของระบบสวัสดิการ ขณะที่การใช้คำว่าถ้วนหน้าปรากฏมากขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2558 โดยธนาคารโลกและ ILO ร่วมลงนามความร่วมมือตามวาระ **“การคุ้มครองทางสังคมถ้วนหน้า”** (Universal Social Protection) ตั้งแต่ พ.ศ. 2559 เพื่อขับเคลื่อนภารกิจที่สอดคล้องตามกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) คือการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังเพื่อลดความยากจนและความเปราะบางของประชากรกลุ่มต่าง ๆ และศึกษากรณีของประเทศที่มีสวัสดิการถ้วนหน้า (World Bank & ILO, 2016)

หากพิจารณาจากรายงานการศึกษา **“100 Years of Social Protection: The Road to Universal Social Protection Systems and Floors”** ที่เผยแพร่ใน พ.ศ. 2562 รวบรวมการคุ้มครองทางสังคมถ้วนหน้าจากประเทศสมาชิกของ ILO และกรณีของประเทศไทยมีสองโครงการเป็นสวัสดิการที่จัดสรรด้วยงบประมาณรัฐหรือภาษี ได้แก่ บำนาญ (Pension) (Canonge & De, 2019) และประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Healthcare Coverage) (van Langenhove & Tessier, 2019) ถัดมารายงานการศึกษา **“100 Years of Social Protection: The Road to Universal Social Protection Systems and Floors”** เผยแพร่ใน พ.ศ. 2566 ยังกล่าวถึงประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพิ่มเติมสวัสดิการประกันสังคมตาม

⁷ ชุดข้อเสนอรัฐสวัสดิการของเครือข่าย We Fair ฉบับที่ 1 ปี 2561 ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัยและที่ดิน งาน รายได้ และประกันสังคม บำนาญแห่งชาติ สิทธิทางสังคม พหุสังคมวัฒนธรรม ประชากรกลุ่มเฉพาะ และปฏิรูประบบภาษีและงบประมาณ และฉบับที่ 2 ปี 2564 ได้แก่ เงินสนับสนุนเด็กและเยาวชน การศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัยและที่ดิน งานและรายได้ ประกันสังคม บำนาญถ้วนหน้า สิทธิทางสังคม พหุสังคมวัฒนธรรม ประชากรกลุ่มเฉพาะ และปฏิรูประบบภาษีและงบประมาณ (ศึกษาเพิ่มเติมที่ <https://shorturl.asia/QbCaF>) (เพจ Facebook ย่อ URL)

ฐานการคุ้มครองทางสังคมว่าเป็นระบบถ่วงน้ำหนักที่ปรากฏในบทความเรื่อง “Thailand: Extending Social Protection by Anchoring Rights in Law” แทนที่กล่าวถึงบำนาญถ่วงน้ำหนัก จึงเป็นข้อสังเกตว่า อาจมีเปลี่ยนเงื่อนไขของการได้รับสวัสดิการนี้ (Kreft & Santos, 2023)

กรณีของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 มีผลเดือนสิงหาคมในปีที่ผ่านมา เหมือนหยั่งเสียงจะยกเลิกโครงการบำนาญถ่วงน้ำหนัก เนื่องจากระเบียบใน “ข้อ 6(4) กำหนดเงื่อนไขของการเป็นผู้ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติกำหนดกฎหมาย”⁸ แต่ท้ายที่สุด กรมกิจการผู้สูงอายุก็ไม่ได้ดำเนินการยกเลิกโครงการถ่วงน้ำหนักที่ปรากฏขัดต่อสาธารณชน ขณะที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เคยแสดงความกังวลค่าใช้จ่ายทางการคลัง⁹ แต่การขับเคลื่อนของ We Fair ในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการโดยรัฐเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2567 ในที่ประชุมมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธาน เห็นชอบให้ขยายเงินบำนาญถ่วงน้ำหนัก 1,000 บาท¹⁰ แต่ต้องติดตามและสร้างอำนาจต่อรองในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม ถือเป็นกรบรจบบเหมาะสมกับการไม่ปรากฏในรายงานการศึกษาข้างต้น และทิศทางของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลหลังการเลือกตั้งมีแนวโน้มว่าไม่ต้องการให้สวัสดิการผู้สูงอายุนี้เป็นถ่วงน้ำหนัก ด้วยเหตุของโครงสร้างประชากรของผู้สูงอายุมากขึ้นมีผลต่อการใช้งบประมาณที่สูงขึ้นตาม และพยายามผลักดันให้ผู้สูงอายุต้องทำงาน แต่ผู้เขียนเห็นว่าต้องมีมาตรการที่สร้างงานที่มีคุณภาพและไม่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ลง

การเคลื่อนไหวเรื่องสวัสดิการถ่วงน้ำหนักกรณีของบำนาญ เครือข่าย We Fair ยกอ้างถึงข้อเสนอ **บำนาญแห่งชาติ**ของเครือข่ายประชาชนเพื่อรัฐสวัสดิการในกรณีของ “**ปิ่นโตสามชั้น**”¹¹ เป็นการประยุกต์แนวคิด “**ฐานการคุ้มครองทางสังคม**” (Social Protection Floors) และเรื่องนี้มีหลักการของการคุ้มครองทางสังคมถ่วงน้ำหนัก ได้แก่ (ILO, 2019a; 2019b)

- การบรรลุ SDGs ใน พ.ศ. 2573 โดยเฉพาะเป้าหมายข้อ 1.3 ว่าด้วยระบบและมาตรการการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมและเป็นไปตามฐานสำหรับทุกคน

⁸ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566. (2566, 11 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140. ตอนพิเศษ 192 ง. หน้า 3-7. สืบค้นจาก

<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/140D192S0000000000300.pdf>

⁹ วราวุธ รมว.พม. แนะนำเบี้ยผู้สูงอายุต้องดูการเงินรัฐบาล ระบุคนวัยทำงานน้อยลงกระทบยอดรายได้ประเทศ. สืบค้นจาก

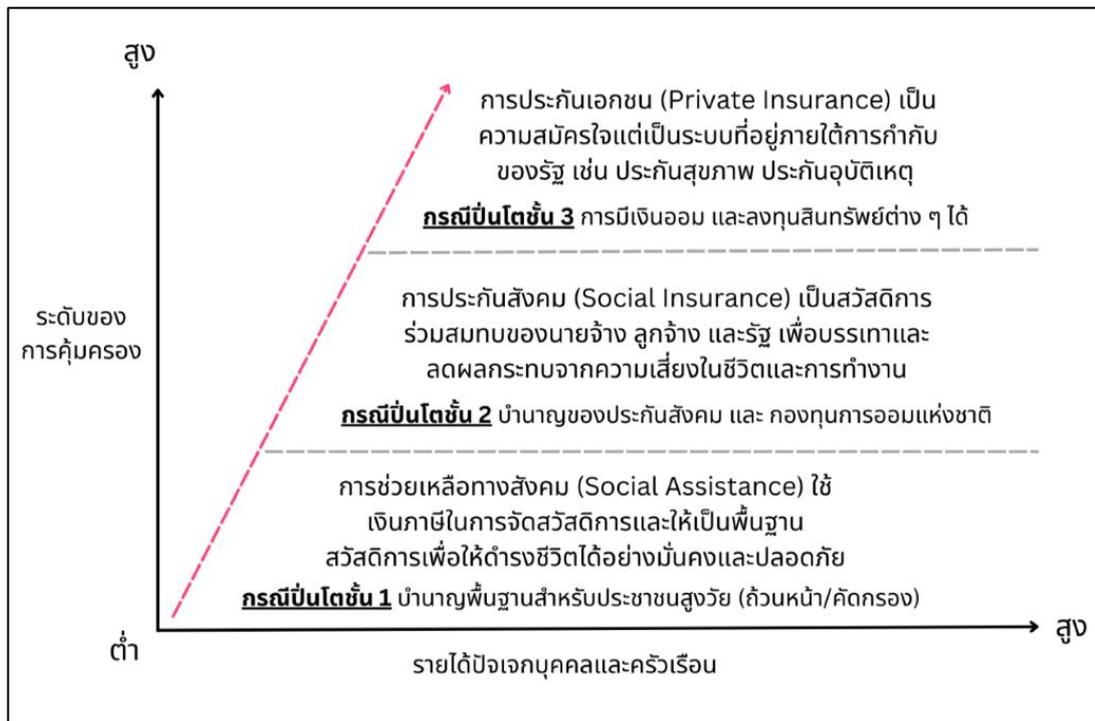
<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/76911>

¹⁰ พิมพ์วิแพร์ ผลักดันเพดานสวัสดิการประชาชน วราวุธฉีฟเขียว เบี้ยผู้สูงอายุ-เบี้ยความพิการ 1,000 บาท เงินอุดหนุนเด็กถ่วงน้ำหนัก 600 บาท เงินอุดหนุนสตรีมีครรภ์ เดือนที่5-9 เดือนละ 3,000 บาท. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/gqzrF> (Facebook (ย่อ URL))

¹¹ ไชปริศนา “ปิ่นโต 3 ชั้น” !!!! สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/tELly> (Facebook (ย่อ URL))

- การคุ้มครองให้มีประกันสุขภาพถ้วนหน้า ครอบคลุมถึงความเสี่ยงด้านต่าง ๆ และความเพียงพอของมาตรการป้องกันที่จัดเตรียมให้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงและไม่มั่นคงในชีวิต แต่หากเกิดเหตุขึ้นมาต้องมีการบรรเทาปัญหา
- การออกแบบวิธีการไม่มีที่เหมاسبกับทุกปัญหา ต้องพิจารณาปรับให้สอดคล้องกับบริบทภายในประเทศ
- การออกแบบตั้งบนฐานสิทธิตามกรอบกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อนุสัญญาฉบับที่ 102 ว่าด้วยความมั่นคงทางสังคมตามมาตรฐานขั้นต่ำ และข้อแนะนำฉบับที่ 202 ว่าด้วยฐานการคุ้มครองทางสังคม

ภาพประกอบที่ 2 ปันโตสามชั้นตามฐานการคุ้มครองทางสังคม

ทีมา กฤษฏา ธีระโกศลพงศ์ จัดทำโดยนำข้อเสนอบำนาญแห่งชาติของเครือข่ายประชาชนเพื่อรัฐสวัสดิการ มาในกรอบแนวคิด Social Protection Floors ของ ILO (2010, p. 20)

ผู้เขียนเสนอภาพประกอบที่ 2 ปรับจากปันโตสามชั้นของเครือข่ายประชาชนเพื่อรัฐสวัสดิการ กลับมาเป็นฐานสามชั้นของการคุ้มครองทางสังคมเพื่อให้เห็นอีกด้านในกรณีที่น่ากลับมาใช้ในการอธิบายด้วย **แนวคิดการคุ้มครองทางสังคม** แล้วผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ข้อเสนอของเครือข่ายที่ขับเคลื่อนสวัสดิการเหล่านี้ใช้แนวคิดที่ตั้งอยู่บนระบอบสวัสดิการเสรีนิยม (Liberal Welfare Regime) เพราะไม่ส่งเสริมให้ลดระดับของการทำให้

เป็นสินค้าลางมา (De-commodification) ยังต้องพึ่งพิงระบบตลาดค่อนข้างมากสำหรับการคุ้มครองทางสังคม แล้วรัฐทำหน้าที่ตรวจสอบเมื่อตลาดและครอบครัวจัดการสวัสดิการล้มเหลว ขณะที่รัฐจัดสวัสดิการด้วยวิธีการคัดกรอง (Means-Tested Approach) เพื่อให้เข้าถึงปัจจัยพื้นฐานเท่านั้น นโยบายสังคมที่ใช้จึงมีระดับของการจัดช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification) ที่สูงเช่นกัน (Seeleib-Kaiser & Sowula, 2021) หาก We Fair จะผลักดันชุดข้อเสนอ นโยบายรัฐสวัสดิการ 9 ข้อ ให้เป็นนโยบายสังคมที่เน้นความเท่าเทียมทางสังคม สิทธิความเป็นพลเมือง และคำนึงถึงหลักการของถ้วนหน้านิยม ไม่ใช่แค่เรียกร้องโครงการสวัสดิการถ้วนหน้า ต้องให้เกิดการจัดการสินทรัพย์ส่วนรวมอย่างเป็นธรรม แล้วต้องใช้การเมืองต่อต้านระบบตลาด ไม่เช่นนั้น We Fair และรวมถึงเครือข่ายอื่นในภาคประชาสังคมจะไม่มีอำนาจต่อรองที่มากกว่ารัฐและเอกชนร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนเพื่อจัดสวัสดิการให้แค่ระดับของเพียงพอและเหมาะสมในวงจรชีวิต ซึ่งไม่ใช่ระบอบรัฐสวัสดิการสังคมประชาธิปไตยตามที่เครือข่าย We Fair ใฝ่ฝันไว้แน่นอน

5. ปฏิบัติการเคลื่อนไหวและมุมมองของนักกิจกรรมในเครือข่าย We Fair

การวิเคราะห์ปฏิบัติการของ We Fair จะพิจารณาเป็นสามประเด็น ได้แก่ ชุดข้อเสนอ นโยบายรัฐสวัสดิการ การสร้างชุดความรู้และเผยแพร่ และมุมมองของนักกิจกรรมในเครือข่าย

ประเด็นแรก การผลักดันชุดข้อเสนอ นโยบายรัฐสวัสดิการ เริ่มต้นจากข้อเสนอ 7 ชุดในปี 2561 ได้เพิ่มมาเป็นข้อเสนอ 9 ชุดในปี 2564¹² การพัฒนาชุดข้อเสนอ รัฐสวัสดิการมาจากการมีส่วนร่วมของผู้แทนภาคประชาสังคม นักวิชาการ และมีเจ้าหน้าที่รัฐของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมรับฟังในเวทีเสวนา “จินตนาการสู่สังคมไทยเสมอหน้า” การเสวนาครั้งนี้ นำข้อเสนอ นโยบายรัฐสวัสดิการ 9 ชุดในวันที่ 3 เมษายน 2564 จากข้อเสนอ **ชุดที่ 1** เรื่องเงินสนับสนุนเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น เนื่องจากขบวนการเคลื่อนไหวด้านเด็กของเครือข่ายเด็กเท่ากันให้ความสำคัญเรื่องนี้ เสนอเรื่องเงินอุดหนุนเด็กถ้วนหน้าและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถัดมาข้อเสนอ **ชุดที่ 5** และ **6** แยกประกันสังคมออกจากงานและรายได้ และข้อเสนอ **ชุดที่ 7** เปลี่ยนคำว่าบำนาญแห่งชาติเป็นถ้วนหน้า

หากทำความเข้าใจประเด็นรัฐสวัสดิการ นอกจากจัดทำชุดนโยบายเสนอในงานเสวนาวิชาการแล้ว ควรพิจารณาปฏิบัติการของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐสวัสดิการเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองของภาคประชาชน แบ่งออกเป็นสองประเด็นหลัก ได้แก่

▪ การรณรงค์และสร้างอำนาจต่อรองทางการเมือง เช่น

- การจัดกิจกรรมเพื่อติดตามพรรคการเมือง เรื่อง “We Fair On Tour” สอบตทุกประเด็นเพราะไม่สามารถดำเนินการได้ตามนโยบายพรรคการเมืองที่หาเสียงกับประชาชนไว้ ในวันที่ 22-24 มีนาคม 2564

¹² เจริญธรรมที่ 6

- การจัดกิจกรรม "รัฐสวัสดิการถ้วนหน้า จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน" เพื่อยื่นหนังสือถึง 15 พรรคการเมือง ในวันที่ 17-19 มกราคม 2566
- การสำรวจนโยบายสวัสดิการสังคมของ 10 พรรคการเมืองตามเอกสารนโยบายของพรรคการเมืองที่ยื่นให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เปรียบเทียบกับชุดข้อเสนอรัฐสวัสดิการ 9 ด้านของ We Fair ในวันที่ 30 เมษายน 2566 และ 4 พฤษภาคม 2566
- การกดดันเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย เช่น
 - การแถลงข้อเสนอเรื่อง "ฝ่าวิกฤตการณ์โควิดรอบใหม่ รัฐสวัสดิการถ้วนหน้า แก่โควิด-19 ลดความเหลื่อมล้ำ ถึงเวลาเก็บภาษีความมั่งคั่ง คนรวย 1%" ในวันที่ 18 มกราคม 2564 เพื่อให้รัฐบาลจัดสรรวัคซีนให้ประชาชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง
 - การแถลงข้อเสนอเรื่อง "7 ความถดถอยชำรุดทรุดโทรมของนโยบายสวัสดิการสังคม" ในวันที่ 30 ธันวาคม 2564 เพื่อวิจารณ์การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรี 7 คน จำแนกผลงานตามรายบุคคล
 - การเคลื่อนไหวกับเครือข่ายสลัม 4 ภาคและเครือข่ายประชาชนเพื่อรัฐสวัสดิการในวันที่ 17 สิงหาคม 2566 เพื่อคัดค้านการเปลี่ยนแปลงบำนาญถ้วนหน้าเป็นการสงเคราะห์เฉพาะผู้สูงอายุยากจน
 - การเคลื่อนไหวกับ P-Move เป็นที่มาของการจัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาตามข้อเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวในวันที่ 8 ตุลาคม 2566 1 ใน 7 คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับ We Fair คือ "คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการโดยรัฐ" ประชุมมา 2 ครั้งในวันที่ 8 ธันวาคม 2566 และ 21 กุมภาพันธ์ 2567 เพื่อผลักดันชุดนโยบาย 9 ด้าน มีคณะทำงาน 5 ชุด ได้แก่ คณะทำงานด้านสวัสดิการกลุ่มเปราะบาง คณะทำงานด้านงาน รายได้ และประกันสังคม คณะทำงานด้านระบบภาษีและงบประมาณ คณะทำงานด้านการศึกษา และคณะทำงานด้านระบบสุขภาพ

ประเด็นสอง การสร้างชุดความรู้และเผยแพร่สาธารณะ ตามข้อเสนอ 9 ชุดนโยบายหลายส่วนอ้างอิงมาจากงานวิจัยและรายงานการศึกษาของ We Fair หรือเครือข่ายภาคประชาสังคม รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่รวบรวมมาจากหลายแหล่งเพื่อพัฒนาเป็นชุดข้อเสนอ กอปรกับข้อเสนอที่มาจากกรรมการและคณะทำงานในเครือข่าย We Fair ภารกิจด้านนี้เน้นการเสริมสร้างความรู้เรื่องรัฐสวัสดิการให้ประชากรกลุ่มเฉพาะ นอกจากนี้ ผู้เขียนเคยเป็นวิทยากรให้ในกรณีของการเปิดรับสมัครและคัดเลือกผู้สมัครเข้าร่วมกิจกรรม ที่เป็นนักเรียน นักศึกษาและคนทำงานในภาคประชาสังคม เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์แรงงานสู่รัฐสวัสดิการที่

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในวโรกาสที่ 27 พฤศจิกายน 2564 และการจัดทำค่ายเยาวชนเพื่อเรียนรู้รัฐสวัสดิการสำหรับนักเรียนและนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 10-11 กันยายน 2565

ทั้งนี้ การถ่ายทอดชุดความรู้ของนโยบายและเผยแพร่สาระณะต้องย้อนมาวิเคราะห์รากฐานอุดมการณ์และความรู้เรื่องรัฐสวัสดิการของ We Fair ดังนี้

- **การศึกษาของการเมืองรัฐสวัสดิการเปรียบเทียบ (Comparative Welfare State Politics)** เครือข่าย We Fair ไม่เน้นศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของระบอบรัฐสวัสดิการทั่วโลก แต่เสนอตามจุดยืนทางการเมือง (Political Spectrum) ตั้งบนฐานอุดมการณ์เสรีนิยมไปทางสังคมนิยมตามภาพที่ 1 คือการสนับสนุนระบอบรัฐสวัสดิการสังคมประชาธิปไตย (Social Democratic Welfare State) หากพิจารณาแนวทางของ We Fair จำแนกรัฐสวัสดิการออกเป็นสามระบอบตาม Gosta Esping-Andersen แล้วเทียบเคียงประเทศไทยเป็นระบอบรัฐสวัสดิการผสมเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม ขณะที่แนวทางของ Christian Aspalter จำแนกให้เป็นระบอบรัฐสวัสดิการอนุรักษ์นิยมสุดขั้วเหมือนประเทศอื่นในภาคพื้นเอเชียตะวันออก
- **การเสนอเป้าหมายของการเป็นรัฐสวัสดิการสังคมประชาธิปไตย** ไม่ควรนำมาเป็นข้อถกเถียงเพื่อใช้ลดสถานภาพและความชอบธรรมต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่อาจพิจารณาเพิ่มตามที่ผู้เขียนเสนอให้ใช้บริบททางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศมาสร้างชุดคำอธิบายประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นอุปสรรคของการเปลี่ยนแปลง แต่การจำแนกให้เป็นระบอบรัฐสวัสดิการอนุรักษ์นิยมสุดขั้วต้องไม่ทำให้เกิดการเรียกรัฐสวัสดิการที่ไม่ใช่สามระบอบเป็น “ระบอบทางเลือก” เพราะเป็นการเหมารวมให้ระบอบที่ไม่อยู่ในโลกตะวันตกกลายเป็นทางเลือกอื่นทั้งหมด อีกด้านอาจเกิดความพยายามสร้างชุดคำอธิบายสวัสดิการสังคมแบบไทย ๆ เหมือนในประวัติศาสตร์ เช่น เสนอให้สร้างความรู้แบบไทยโดยนำพุทธศาสนามาใช้ในการศึกษาสังคมสงเคราะห์ (วันทนี วาสิกะสิน, 2534) และเสนอให้สร้างความรู้บนฐานภูมิปัญญาของสังคมไทย (ยุพา วงศ์ไชย, 2547)
- **การถกเถียงเรื่องรัฐสวัสดิการที่จะเป็นระบอบสังคมประชาธิปไตย** แล้วจำแนกให้โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นไปตามอุดมการณ์ทางการเมืองของระบอบรัฐสวัสดิการข้างต้นย่อมไม่ใช่เรื่องถูกต้อง เพราะคำว่าระบอบไม่สามารถจำแนกแยกส่วนโครงการนี้ออกจากระบบสุขภาพอื่นทั้งการประกันสังคมของคนทำงานและสิทธิการรักษาพยาบาลของข้าราชการ ขณะที่ระบอบรัฐสวัสดิการของประเทศไทยแสดงให้เห็นความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงหรือได้รับโอกาสที่ไม่เสมอภาคกัน ทั้งนี้สวัสดิการตามอุดมการณ์สังคมประชาธิปไตยส่งเสริมแนวคิดความเท่าเทียมเป็นธรรม และถ้วนหน้า แตกต่างจากอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมเน้นสวัสดิการตามอาชีพ

(Occupational Welfare) ที่ยังต้องถกเถียงมาที่ Stephen Devereux ให้พิจารณาคำว่า “ถ้วนหน้า” ต้องไม่มีเงื่อนไขของผู้ได้รับสิทธิหรือไม่ หรือต้องไม่มีเงื่อนไขแม้แต่อายุ ความพิการ และสถานะทางสังคม

- **การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม** แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะเคยเสนอสวัสดิการที่ร่วมสมัยและเป็นตัวแบบที่ก้าวหน้าคือรายได้พื้นฐานถ้วนหน้า (Universal Basic Incomes: UBI) แล้วเวลานั้นสังคมไทยอภิปรายอย่างกว้างขวาง ในเวทีเสนาองานวิจัยหัวข้อเรื่อง “จินตนาการสู่สังคมไทยเสมอหน้า” เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2564 มีรายงานการศึกษาของ เดชรัต สุขกำเนิด (2564) เสนอเรื่อง UBI มีความหมายคือเงินให้เปล่า ไม่มีเงื่อนไขของการได้รับสิทธิ และเงินที่ได้รับต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานการดำรงชีวิต แต่ข้อเสนอจากรายงานการศึกษาไม่แตกต่างจากเครื่องมือที่นิยมใช้ในประเทศโลกใต้คือ “การให้เงินโอน” (Cash Transfers) ทั้งนี้ UBI ไม่พิจารณาให้สิทธิคนกลุ่มใดก่อนและหลัง เพราะหลักการคือให้ทุกคนและให้เท่ากัน แต่ประเด็นแลกเปลี่ยนบนเวทีพิจารณาการให้เงินเด็กเล็กถ้วนหน้าและการยกระดับเงินบำนาญผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนต่อความเข้าใจเกี่ยวกับ UBI ดังนั้น การขับเคลื่อนข้อเสนอนโยบายรัฐสวัสดิการต้องยึดมั่นหลักการของความยุติธรรมที่ตั้งอยู่บนศักดิ์ศรีมนุษย์และความเท่าเทียมทางโอกาสเพื่อให้เกิดการกระจายที่มีความเป็นธรรม แต่เน้นการจัดหารายได้จากภาษี เพื่อจัดบริการแบบถ้วนหน้าและไม่มีค่าใช้จ่าย ถ้ามีก็ต้องจ่ายน้อยมาก (อเล็กซานเดอร์ เพทริง และคณะ, 2562)

ประเด็นสาม มุมมองเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการของนักกิจกรรมในเครือข่าย We Fair สังเคราะห์อีกครั้งจากรายงานวิจัยของ ณิชภัทรพรรณ รัตนอมรพล, ณฑลภมล อำนวย, รินรดา สิงหพงศ์ และลักษมณ ชาตะนาวิน (2565) แบ่งออกดังนี้

- **ความหลากหลายภูมิหลังของนักกิจกรรม** ลักษณะของการมีส่วนร่วมของนักกิจกรรมจากหลายเครือข่ายหรือกลุ่มที่ขับเคลื่อนเฉพาะรายประเด็น ส่งผลให้ข้อเรียกร้องไม่เชื่อมโยงถึงระบอบการเมืองและนโยบายรัฐ เป็นโอกาสให้ภาคประชาสังคมร่วมขับเคลื่อนและผลักดันข้อเสนอ นโยบาย “รัฐสวัสดิการ” เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทางการเมืองให้สูงขึ้นตาม แต่ทำให้ข้อเสนอของทุกเครือข่ายหรือกลุ่มไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากต้องจัดลำดับความสำคัญเรื่องใดก่อนหรือหลัง และเรื่องใดสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณหรือปรับปรุงกฎหมาย แต่ปัญหาของภูมิหลังหลากหลายอาจทำให้ปัญหาเฉพาะเรื่องที่แต่ละกลุ่มขับเคลื่อนไม่ได้นำมาใช้เป็นหลักในการต่อรอง แต่ละคนอาจไม่เข้าใจในทางเดียวกันเพราะการรวมตัวแบบหลวมและไม่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย

- **การจัดลำดับความสำคัญของการเคลื่อนไหวรัฐสวัสดิการ** สืบเนื่องจากข้อเสนอ นโยบายรัฐสวัสดิการ 9 ด้าน หากพิจารณา We Fair ไม่อาจขับเคลื่อนให้เกิดผลลัพธ์ทางนโยบาย ได้ทั้งหมดในคราวเดียวกัน จึงไม่เกิดประโยชน์ทางตรงต่อนักกิจกรรมในเครือข่าย ดังที่การ ขับเคลื่อนรัฐสวัสดิการเน้นที่เด็กและผู้สูงอายุตามชุดข้อเสนอที่ 1 เงินสนับสนุนเด็กเล็ก 0-6 ปี จากเดิมมุ่งเป้าครอบครัวรายได้น้อยเป็นถ้วนหน้า และชุดข้อเสนอที่ 7 บำนาญถ้วนหน้าที่มีข้อ เรียกร้องให้ขยายเงินเป็น 3,000 บาทต่อเดือน ดังนั้น การเคลื่อนไหวเรื่องรัฐสวัสดิการต้องไม่ใช่ แค่การสร้างอำนาจต่อรองเพื่อพัฒนารายการสิทธิประโยชน์และยกระดับโครงการถ้วนหน้า แต่ ต้องขยายฐานมวลชนพร้อมกับสร้างความเข้าใจเรื่องรัฐสวัสดิการทั้งอุดมการณ์ ระบอบรัฐ สวัสดิการ ค่าใช้จ่ายสาธารณะ นโยบายสังคม วิธีการและเครื่องมือของสวัสดิการ
- **การสร้างความสำเร็จกับนักกิจกรรมในเครือข่าย** นอกจากจัดลำดับความสำคัญแล้ว ต้อง ประเมินเคลื่อนไหวเรื่องใดแล้วจะได้รับผลลัพธ์กลับมา การที่นักกิจกรรมบางคนมองเช่นนั้น แสดงให้เห็นการตัดสินใจในเครือข่ายเคลื่อนไหวเพื่อให้ได้รับชัยชนะ ไม่ใช่การขับเคลื่อนอย่างไม่มี เป้าหมาย ทั้งยังคาดหวังความสำเร็จจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง ผู้เขียนพิจารณาว่า การ เลือกรับขับเคลื่อนประเด็นใดต้องประเมินองค์ประกอบดังนี้ (1) กระแสการตอบรับจากผู้มีส่วนได้ เสียในสังคม เช่น นักการเมือง ประชาชนทั่วไป (2) พลังเครือข่ายที่ผลักดันในประเด็นนั้นมีมาก น้อยเพียงใด มีอำนาจการต่อรองกับรัฐและเชื่อมประสานกับสื่อมวลชนได้หรือไม่ (3) การขยาย ประเด็นขับเคลื่อนเฉพาะด้านให้กว้างขวางในพื้นที่สาธารณะ บางเรื่องอาจไม่ได้คาดหวังให้เกิด การเปลี่ยนแปลงสังคมได้เฉพาะจากแรงกดดันของเครือข่าย We Fair แต่ข้อเสนอนโยบาย 9 ชุด เป็นเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาคประชาสังคมและนักวิชาการมารวมตัวในเครือข่าย
- **การทำความเข้าใจความหมายเชิงปฏิบัติการของรัฐสวัสดิการและสวัสดิการสังคม** ของนัก กิจกรรมในเครือข่าย We Fair และประชาชนทั่วไปที่สนใจเรื่องรัฐสวัสดิการ การสื่อสารระหว่าง นักกิจกรรมและนักวิชาการไม่ใช่ปัญหาหลักของการขับเคลื่อนรัฐสวัสดิการ ปัญหาที่ต้องขบคิดคือ **การเข้าใจเป้าหมายภาพใหญ่ของเครือข่าย We Fair** ตั้งอยู่บนฐานอุดมการณ์สังคม ประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดสวัสดิการถ้วนหน้าที่ค้ำึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความยุติธรรมทาง สังคม ความเท่าเทียมทางโอกาส และการไม่เลือกปฏิบัติ ผู้เขียนพิจารณาว่า นักกิจกรรมที่เป็น คณะทำงานในเครือข่ายมีจุดยืนของอุดมการณ์มีทั้งอยู่ระหว่างเสรีนิยมและสังคมนิยม และ ระหว่างเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยมตามภาพที่ 1 เน้นมองภาพระดับปฏิบัติการของนโยบาย จึงทำ ให้เน้นข้อเรียกร้องเฉพาะกลุ่ม ไม่เน้นที่โครงสร้าง สถาบัน กฎหมายของระบอบรัฐสวัสดิการ อนุรักษ์นิยมสุดขีด ดังนั้น เครือข่าย We Fair ต้องพัฒนาชุดความรู้และสร้างความเข้าใจอย่าง ต่อเนื่องผ่านการเรียนรู้รัฐสวัสดิการพื้นฐานหรือ “รัฐสวัสดิการ 101” เพื่อขยายการเรียนรู้กับ

กลุ่มเป้าหมายภายในและภายนอก รวมทั้งค้นหาวิธีการใหม่ที่ทำให้ขยายฐานมวลชนสนับสนุน
การขับเคลื่อนการเมืองของรัฐสวัสดิการ

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐสวัสดิการในทศวรรษ 2560 ไม่ถือเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย ก่อนหน้านี้หนึ่งทศวรรษเคยมีสมาชิกประชาชนเพื่อรัฐสวัสดิการก็เรียกร้องเรื่องนี้มาก่อนและเหมือนมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจนเป็นสังคมประชาธิปไตยมากกว่า We Fair แต่ปรากฏการณ์ของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐสวัสดิการครั้งนี้มาพร้อมกับการเกิดของพรรคอนาคตใหม่และความตื่นตัวของภาคประชาชนในเรื่องประชาธิปไตย จึงสรุปดังนี้

ประเด็นแรก การทำความเข้าใจอุดมการณ์และระบอบของรัฐสวัสดิการจึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับแรก เพื่อให้ We Fair เป็นจุดตั้งต้นของการเคลื่อนไหวทางการเมือง ดังนั้น การใช้คำอธิบายของ Gosta Esping-Andersen จำแนกประเทศเป็นระบอบรัฐสวัสดิการผสมระหว่างเสรีนิยมและอนุรักษนิยมก็เหมาะสมเกินไป แต่ขาดความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ขณะที่ผู้เขียนสนับสนุนการจำแนกรัฐสวัสดิการมากกว่า 3 ระบอบตาม Christian Aspalter เพื่อฉายภาพระบอบรัฐสวัสดิการอนุรักษนิยมสุดขั้วของประเทศไทยและอยู่ในกลุ่มเดียวกับประเทศในภาคพื้นเอเชียตะวันออก แต่ไม่สนับสนุนการสร้างทางเลือกของระบอบรัฐสวัสดิการเพื่อให้ยอมรับเงื่อนไขของประเทศโลกใต้ในความไม่เท่าเทียมและความอยุติธรรม หากจะเสนอให้เห็นประเทศไทยเป็นระบอบรัฐสวัสดิการที่ไม่เหมือนประเทศอื่นเลยก็ยังสามารถเสนอได้ แต่ชุดคำอธิบายจะสร้างข้อถกเถียงอย่างไรต่องานศึกษาที่ผ่านมา และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ทางวิชาการนโยบายสังคมและสวัสดิการสังคมอย่างไร

ประเด็นสอง การทำความเข้าใจฐานคิดสำหรับปฏิบัติการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ We Fair ก็เป็นเรื่องสำคัญต่อมา เนื่องจากการยกอ้างถึง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” เป็นเรื่องที่ไม่ว่าจะกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองและสนับสนุนระบอบสวัสดิการแบบใดต่างก็พากันกล่าวถึงเพื่อสร้างความชอบธรรมของข้อเสนอทางนโยบาย หากพิจารณาจากความคิดของป๋วย อึ๊งภากรณ์ต่อประเด็นของการพัฒนาและความยากจนแล้วก็จะบ่งชี้ได้ว่ามีอุดมการณ์ค่อนข้างไปทางเสรีนิยมถึงอนุรักษนิยม ขณะที่แนวคิดเรื่อง “สวัสดิการถ้วนหน้า” ไม่ได้หมายความว่าถึงอุดมการณ์ของรัฐสวัสดิการสังคมประชาธิปไตยเสมอไป เพราะคำว่าถ้วนหน้าก็นำมาใช้โดยองค์การระหว่างประเทศภายในสหประชาชาติ แล้วลดทอนให้คำว่าถ้วนหน้าเป็นเพียงการดูแลและคุ้มครองขั้นพื้นฐานทางสังคม ไม่ได้ยกระดับคุณภาพของชีวิตตามที่ปรากฏในวาระการคุ้มครองทางสังคมถ้วนหน้าแล้วเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จนสร้างข้อสรุปเบื้องต้นได้ว่า We Fair รวมถึงเครือข่ายภาคประชาสังคมอื่นที่ขับเคลื่อนเรื่องรัฐสวัสดิการมีแนวทางเอนมาอุดมการณ์เสรีนิยมมากกว่า

จะเป็นไปทางสังคมนิยม เป็นเพราะการสร้างอำนาจต่อรองจำเป็นต้องลดความเป็นการเมืองลงมา เพื่อเจรจาต่อรองระดับนโยบายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประเด็นสาม การทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวของรัฐสวัสดิการ เป็นการแสดงให้เห็นภาพปฏิบัติการที่ไม่ได้เน้นภารกิจเฉพาะการพัฒนาชุดความรู้ เผยแพร่ความรู้ต่อสาธารณะ และชวนให้สังคมถกเถียงอภิปรายเท่านั้น แต่ We Fair พยายามผลักดันชุดข้อเสนอ 9 ด้านให้นำไปสู่กระบวนการทางการเมืองและการกำหนดนโยบายสาธารณะ แต่หลายเรื่องที่ต้องพิจารณาที่ขบวนการเคลื่อนไหวทั้งในมุมมองของผู้เขียน เช่น การให้ความรู้และความเข้าใจต่อประชาชนเพื่อสร้างแนวร่วมสนับสนุนขบวนการเชื่อมโยงถึงระบอบรัฐสวัสดิการและลดทอนคำว่ารัฐสวัสดิการให้เหลือระดับเดียวกับ “นโยบายสวัสดิการสังคม” และ “การจัดสวัสดิการและบริการสังคม” ส่งผลให้ขบวนการวิเคราะห์อำนาจเชิงโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง ส่วนมุมมองของนักกิจกรรมในเครือข่ายต่างมาจากหลายกลุ่มและเครือข่ายของภาคประชาสังคม ส่งผลให้ข้อเรียกร้องทุกเรื่องไม่สามารถผลักดันไปพร้อมกันจนให้เกิดผลลัพธ์ทางนโยบายได้ แม้ว่าจะยกระดับผลักดันข้อเสนอ 9 ด้าน แต่ถึงเวลาแล้วยังต้องเลือกหรือประเมินว่าเรื่องใดสามารถทำให้เกิดขึ้นก่อนหรือหลังยังไม่รวมถึงนักกิจกรรมเหล่านี้เข้าใจเป้าหมายของ We Fair ที่ต้องการสร้างระบอบรัฐสวัสดิการสังคมประชาธิปไตยหรือไม่

ข้อเสนอแนะของบทความนี้ แบ่งออกสองเรื่องทั้งแง่ความรู้และปฏิบัติการ ดังนี้

ประการแรก การทำความเข้าใจความรู้เรื่องรัฐสวัสดิการไม่จำกัดแคบลงเหลือเฉพาะศาสตร์แขนงหนึ่งใดเท่านั้น ในบทความเรื่อง “Disciplinary Perspectives on Welfare States” ในหนังสือเรื่อง The Oxford Handbook of the Welfare State ฉายภาพให้เห็นว่าการศึกษารัฐสวัสดิการเป็นประเด็นร่วมกันทั้งสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และอื่น ๆ แต่มีแนวทางการศึกษาที่แตกต่างกัน ดังนั้น แวดวงวิชาการและผู้กำหนดนโยบายต้องไม่ลดทอนให้เรื่องการเมืองของรัฐสวัสดิการลงมาให้กลายเป็นเรื่องเทคนิคการจัดการ เช่น การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของการจัดทำนโยบาย หรือการวิเคราะห์การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยแนวทางการลงทุนทางสังคม (Social Investment) เพื่อพิจารณาผลตอบแทนกลับมา เหมือนกับการถกเถียงเรื่องนี้ในปัจจุบันว่าการลงทุนที่เด็กสำคัญกว่าผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ในระยะยาว ทั้งที่การให้เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุก็เป็นเรื่องสำคัญเพราะสามารถลดการพึ่งพิงสมาชิกวัยทำงานในครอบครัว

ประการสอง การทำความเข้าใจปฏิบัติการขบวนการเคลื่อนไหวของรัฐสวัสดิการต้องสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องนี้ในระยะยาว การรณรงค์รัฐสวัสดิการต้องมาพร้อมกับความตื่นตัวประชาธิปไตยของภาคประชาชนและมองเรื่องนี้เป็นสร้างวัฒนธรรมทางสังคม หากติดตามประเด็นเรื่องรัฐสวัสดิการที่ผ่านมาราว 6 ปีจะเกิดความนิยมเฉพาะในช่วงที่มีกระแสการเมืองระดับประเทศ แต่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความสนใจชุดข้อเสนอเพียงด้านเดียว จึงเป็นเรื่องที่ยากยิ่งสำหรับการสร้างแนวร่วมสนับสนุนคือการทำอะไรให้คน

ทุกกลุ่มสนับสนุนนโยบายที่กลุ่มของตนเองไม่ได้รับประโยชน์ เช่น นักวิชาการและภาคประชาชนใน ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตย ไม่ใช่ทุกคนสนับสนุนการจัดสรร “ของหรือทรัพยากรที่มี อยู่” ให้คนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง เหมือนการจัดสวัสดิการให้กลุ่มอาชีพหนึ่งใดเฉพาะและได้รับสิทธิแตกต่าง จากประชาชนทั่วไปในสังคม ดังนั้น การสร้างรัฐสวัสดิการสังคมประชาธิปไตยและยกระดับสวัสดิการถ้วนหน้า จึงเป็นเรื่องยาก ไม่ใช่การพิจารณาหรือเพื่อมีมิตรร่วมสำหรับทุกฝ่าย แต่เป็นเรื่องเบื้องหลังฐานคิดทางอุดมการณ์ ที่ต้องมาวิพากษ์บริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของระบอบรัฐสวัสดิการอนุรักษ์นิยมสุดขั้วให้มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ จากการศึกษาบทความนี้

ประเด็นแรก สวัสดิการและรัฐสวัสดิการตามแนวทางของการวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมในกรณีของ We Fair ที่ปรากฏขึ้นมาในทศวรรษ 2560 ทำให้เห็นการศึกษาเรื่องสวัสดิการไม่ใช่ เป็นเรื่องเครื่องมือและเทคนิคการบริหารนโยบายเท่านั้น อีกทั้งไม่ใช่เรื่องที่อภิสิทธิ์ชนทั้งรัฐบาล ผู้กำหนด นโยบาย รวมถึงนักวิชาการบางคนและกลุ่มที่พยายามทำให้เรื่องสวัสดิการไม่ใช่เรื่องของประชาชนทุกคน หาก ศึกษาประวัติศาสตร์ของงานสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมตั้งแต่ทศวรรษ 2490 ย่อมทราบดีว่า เครือข่ายอภิสิทธิ์ชนหวาดกลัวคำว่าสวัสดิการและรัฐสวัสดิการ เพราะเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ จึงมีข้ออ้างมาทุกยุคว่าไม่มีงบประมาณ แต่ไม่กล่าวถึงเหล่าอภิสิทธิ์ชนผูกขาดอำนาจเชิงโครงสร้าง

ประเด็นสอง พรหมแดนการศึกษาที่มีอยู่ในหลายศาสตร์แขนงทั้งสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารสังคม สังคมสงเคราะห์ นิติศาสตร์ และอื่น ๆ หรือกล่าวได้ว่าการศึกษารัฐสวัสดิการเป็นสห วิทยาการ (Interdisciplinary) แต่เครือข่ายอภิสิทธิ์ชนพยายามช่วงชิงให้แคบลงเฉพาะเรื่องนโยบายสาธารณะ และเศรษฐศาสตร์เพื่อใช้สนับสนุนอำนาจรัฐในการต่อรองกับภาคประชาชน ทั้งที่คำว่ารัฐสวัสดิการในเรื่องของ การเมืองคือการมองภาพตั้งอยู่ที่เรื่องระบอบ (Regime) ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายสาธารณะ (Public Spending) บทความนี้จะย้อนกลับมาเสนอการศึกษารัฐสวัสดิการที่ (1) “อุดมการณ์” (2) “ระบอบการเมืองของรัฐ สวัสดิการ” และ (3) “บริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่วางรากฐานสวัสดิการและรัฐสวัสดิการใน ประเทศหนึ่งใด” พร้อมวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองในเรื่องรัฐสวัสดิการของภาคประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการทบทวนเอกสารในประเด็นการเมืองของรัฐสวัสดิการ นอกจากนี้นำข้อมูลบางส่วนจาก รายงานศึกษาเรื่อง “การสำรวจจรรยาบรรณสวัสดิการสังคมและรัฐสวัสดิการในประเทศไทย” ของโครงการ เสริมสร้างพลังเครือข่ายขับเคลื่อนสวัสดิการสังคมเพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม มาใช้ประกอบการ วิเคราะห์ระบอบรัฐสวัสดิการอนุรักษ์นิยม รายงานฉบับนี้อยู่ระหว่างจัดพิมพ์เป็นหนังสือมีผู้เขียนคือ กฤษฎา ธี ระโกศลพงศ์ และนำข้อมูลบางส่วนจากสารนิพนธ์เรื่อง “มนทัศน์และบทบาทการขับเคลื่อนนโยบายรัฐ สวัสดิการของนักกิจกรรมในเครือข่ายรัฐสวัสดิการเพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม” ในรายวิชาสารนิพนธ์

หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยศิลปากรโดย ฌภัทร์พรรณ รัตน์ นอมรพล, ณฑลกมล อำนวย, รินรดา สิงหพงศ์ และลักษณณ ชาตะนาวิณ และที่ปรึกษาสารนิพนธ์คือ กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์ นำมาประมวลใหม่เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมมุมมองของนักกิจกรรมตามเนื้อหาประเด็นที่ 3 ของ ส่วนที่ 5 ในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุข. (2485). *การประชาสัมพันธ์*. พิมพ์แจกในฉาปนกิจศพ นาย รอด บุญยริทธิ์ (พันสกุสกลราช) ณ วัดไตรมิตรวิทยาราม. พระนคร : ไทยพาณิชย์การ.
- กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์. (2567). *ระบอบรัฐสวัสดิการอนุรักษ์นิยม : การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของงานสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม*. จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด. (2564). *ระบบเงินเดือนพื้นฐานถ้วนหน้า*. เวทีวิชาการ การนำเสนองานวิจัยและบทความวิชาการ “จินตนาการสู่สังคมไทยเสมอหน้า”. วันที่ 3-4 เมษายน 2564 ณ โรงแรม TK Palace.
- ฌภัทร์พรรณ รัตน์ นอมรพล, ณฑลกมล อำนวย, รินรดา สิงหพงศ์ และลักษณณ ชาตะนาวิณ. (2565). *รายงานวิจัย มโนทัศน์และบทบาทการขับเคลื่อนนโยบายรัฐสวัสดิการของนักกิจกรรมในเครือข่ายรัฐสวัสดิการเพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม*. (รายวิชาการนิพนธ์) หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์การพัฒนา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ป่วย อิงภากรณ์. (ม.ป.ป.). *การสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์*. สืบค้นจาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:132306
- ป่วย อิงภากรณ์. (2510). *เค้าโครงการอภิปรายว่าด้วยสาเหตุและปัญหาเนื่องจากความยากไร้ โรคภัย และความไม่รู้ การประชุมสภาสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ครั้งที่ 4*. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:131237
- ป่วย อิงภากรณ์. (2519). *เป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย*. ปาจารย์สาร. กันยายน-ตุลาคม 2519. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:131354
- สถานศึกษาสังคมสงเคราะห์. (2496). *การสงเคราะห์ประชาชนในประเทศไทย*. (ป่วย อิงภากรณ์ ผู้แปล) พระนคร :สถานศึกษาสังคมสงเคราะห์ สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:147334
- ยุพา วงศ์ไชย. (2547). *การสร้างองค์ความรู้ทางสังคมสงเคราะห์สำหรับสังคมไทยจำเป็นต้องเริ่มคิดใหม่หรือไม่*, *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 12(1), 15-25.
- วันทนี วาสิกะสิน. (2534). *ธรรมะกับงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยรัฐรัมย์ ธรรมบุษดี. (2564). *บทวิเคราะห์พัฒนาการรัฐสวัสดิการและการต่อสู้ : เศรษฐกิจการเมืองกลุ่มประเทศรัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ : เครือข่ายรัฐสวัสดิการเพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม.

- ชัยชูรัมย์ ธรรมบุษดี. (2566). *แต่ทุกต้นกล้าความฝัน : ประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา และเส้นทางการต่อสู้รัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2496ก). ศธ 0701.30/15. “นัดประชุมกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ในโครงการสงเคราะห์ครอบครัวและหญิงมีครรภ์ของสมาคมสังคมสงเคราะห์” (พ.ศ. 2496-).
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2496ข). ศธ 0701.30/15. “นัดประชุมกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ในรายงานสังเกตการณ์ การประชุมเรื่องสังคมสงเคราะห์ ครั้งที่ 6 ที่เมืองมัทราส ธันวาคม 2495” (พ.ศ. 2496-).
- สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2497). *สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ 6701.30/22. “ส่งข้อบังคับของสมาคมสังคมสงเคราะห์ ในหลักสูตรการศึกษาสังคมสงเคราะห์”* (พ.ศ. 2496-2497).
- อนันต์ พัยคัมปนตร. (2518). *รัฐสวัสดิการตัวอย่างในอังกฤษ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเดียเน็กซ์เจอร์.
- อเล็กซานเดอร์ เพทริง และคณะ. (2562). *รัฐสวัสดิการและสังคมประชาธิปไตย* (กรพินธุ์ พัวพันธ์สวัสดิ์ ผู้แปล) กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท สำนักงานประเทศไทย.
- Aspalter, C. (2017). Ten Worlds of Welfare Capitalism: An Ideal. In C. Aspalter (Ed.), *The Routledge International Handbook to Welfare State Systems* (pp. 15-39). Oxon: Routledge.
- Aspalter, C. (2019a). Ten-Ideal-Typical Worlds of Welfare Regimes and Their Regime Characteristics. In B. Greve (Ed.), *Routledge Handbook of the Welfare State* (pp. 300-313). 2nd ed. London: Routledge.
- Aspalter, C. (2019a). Real-Typical and Ideal-Typical Methods in Comparative Social Policy. In B. Greve (Ed.), *Routledge Handbook of the Welfare State* (pp. 314-328). 2nd ed. London: Routledge.
- Aspalter, C. (2023). *Ten Worlds of Welfare State Capitalism: A Global Data Analysis*. Springer.
- Beveridge, W. (1942). *Social Insurances and Allied Services*.
<https://web.archive.org/web/20140722140251/http://www.bl.uk/onlinegallery/takingliberties/staritems/712beveridgereport.html>
- Beveridge, W. (1944). *Full Employment in a Free Society*.
<http://pinguet.free.fr/beveridge44.pdf>
- Canonge, J. & De, L. (2019). Thailand: Universal Social Pension for an Ageing Population. In *100 Years of Social Protection: The Road to Universal Social Protection Systems and Floors: Volume I: 50 Country Cases* (pp. 189-195). Geneva: International Labour Office.
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@soc_sec/documents/publication/wcms_669790.pdf

- Clough, S. B., Moodie, T., & Moodie, C (eds.) (1969). *The Welfare State: The Beveridge Report, 1942*. In *Economic History of Europe: Twentieth Century* (pp. 337-344). MacMillan.
- Dean, H. (2019). *Social Policy (Short Introductions Series)* (3rd ed.). Polity Press.
- Devereux, S. (2016). Is Targeting Ethical?. *Global Social Policy*, 16(2), 166-181.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Polity Press.
- Greve, B. (2022). *Rethinking Welfare and the Welfare State*. Edward Elgar.
- Heywood, A. (2022). *Political Ideologies: An Introduction* (7th ed.). Bloomsbury Academic.
- International Labour Office. (1984). *Introduction to Social Security*.
https://webapps.ilo.org/public/libdoc/ilo/1984/84B09_34_engl.pdf
- International Labour Office. (2010). *Extending Social Security to All. A Guide through Challenges and Options*.
https://webapps.ilo.org/public/libdoc/ilo/2010/110B09_262_engl.pdf
- International Labour Office. (2019a). *Universal Social Protection for Human Dignity, Social Justice and Sustainable Development*. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_673680.pdf
- International Labour Office. (2019b). *Universal Social Protection: Key Concepts and International Framework*. <https://socialprotection.org/discover/publications/universal-social-protection-key-concepts-and-international-framework>
- Kreft, L. & Santos, A. C. (2023). *Thailand: Extending Social Protection by Anchoring Rights in Law*. In *100 Years of Social Protection: The Road to Universal Social Protection Systems and Floors* (pp. 116-128). Geneva: International Labor Office.
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@soc_sec/documents/publication/wcms_894190.pdf
- Overbye, E. (2021). Disciplinary Perspectives on Welfare States. In D. Beland, K. J. Morgan, H. Obinger, & C. Pierson (Eds.), *The Oxford Handbook of the Welfare State* (pp. 222-238). (2nd ed). Oxford University Press.
- Palier, B. (2010). Ordering Change: Understanding the ‘Bismarckian’ Welfare Reform Trajectory. In B. Palier (Ed.), *A Long Goodbye to Bismarck?: The Politics of Welfare Reforms in Continental Europe* (pp. 19-44). Amsterdam University Press.

Pierson, C. & Leimgruber, M. (2011). Intellectual Roots of the Welfare State. In D. Beland, K. J., Morgan, H. Obinger, & C. Pierson (Eds.), *The Oxford Handbook of the Welfare State* (pp. 39-52). Oxford University Press.

Seeleib-Kaiser, M. & Sowula, J. (2021). The Genesis of Welfare Regime Theory. In C. Aspalter (Ed.), *Ideal Types in Comparative Social Policy*. Routledge.

van Langenhove, T. & Tessier, L. (2019). Thailand: How Universal Health Coverage was Achieved. In *100 Years of Social Protection: The Road to Universal Social Protection Systems and Floors: Volume I: 50 Country Cases* (pp. 253-258). Geneva: International Labour Office.

https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@soc_sec/documents/publication/wcms_669790.pdf

World Bank and International Labour Organization. (2016). *A Shared Mission for Universal Social Protection: Concept Note*.

https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/genericdocument/wcms_378996.pdf